

گزارش مراسم رونمایی از چهار عنوان کتاب‌های روزشمار جنگ ایران و عراق

مهدی فرجی

اشاره

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس روز چهارشنبه ۷ آبان ۱۳۹۳، مراسم رونمایی از چهار جلد کتاب روزشمار را که تازه به چاپ رسیده است، برگزار کرد. روزشمار جنگ ایران و عراق از کلیدی‌ترین آثار این مرکز و بلکه کشور در حوزه دفاع مقدس و از جمله آثار مرجع تاریخ جنگ ایران و عراق است. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به منظور سرعت بخشیدن به کار تدوین و آماده سازی این کتب، تیمی مجرب از نویسندگان خود را به کار گرفته و تاکنون ۱۹ جلد از این مجموعه ۵۷ جلدی منتشر شده است. عناوین چهار کتاب روزشمار که در این مراسم رونمایی شد عبارت‌اند از:

۱. کتاب بیست و یکم: عملیات مسلم‌بن عقیل^(ع)؛
۲. کتاب بیست و دوم: عملیات محرم؛
۳. کتاب بیست و سوم: عملیات والفجر مقدماتی؛
۴. کتاب پنجاه و چهارم: عملیات والفجر ۱۰.

دکتر اردستانی، رئیس مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، در آغاز مراسم ضمن معرفی مجموعه روزشمار، از محقق، راوی و نویسنده گرانقدر دفاع مقدس آقای دکتر نخعی به‌عنوان یکی از محورهای اصلی مجموعه روزشمار این‌گونه یاد کرد: دکتر نخعی طراح مجموعه روزشمار جنگ ایران و عراق و محور اصلی کتاب‌های روزشمار است و بسیاری از کتاب‌های منتشر شده این مجموعه با مسئولیت ایشان به نتیجه رسیده است. دو اثر ماندگار و مؤثر یعنی کتاب‌های دو سال جنگ و تروریسم ضد مردمی از اولین آثار مرکز، جزو آثار دکتر نخعی است. در ادامه مراسم، نویسنده کتاب پنجاه و چهارم روزشمار آقای یدالله ایزدی خلاصه‌ای از تلاش‌های خود برای تدوین این کتاب را بیان کرد. سپس سردار مرتضی صفاری، فرمانده محترم دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین^(ع)، به صحبت پرداخت.

معرفی اجمالی آثار رونمایی شده

کتاب ۲۱ روزشمار جنگ ایران و عراق: عملیات مسلم‌بن عقیل^(ع)، شامل ۱۰۸۷ صفحه است که حوادث جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را از تاریخ ۱ شهریور تا ۳۰ مهر ۱۳۶۱ مورد بررسی قرار می‌دهد. محورهای کلیدی این دوره تاریخی جنگ اجرای عملیات مسلم‌بن عقیل (آزادی ارتفاعات سومار و تهدید مندلی) و صدور قطعنامه ۵۲۲ شورای امنیت سازمان ملل متحد است.

کتاب ۲۲ روزشمار جنگ ایران و عراق: عملیات محرم، شامل ۱۰۷۲ صفحه است که حوادث جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را از تاریخ ۱ آبان تا ۳۰ آذر ۱۳۶۱ در قالب ۹۰۴ گزارش بررسی می‌کند. محور کلیدی این کتاب و این دوره تاریخی جنگ، عملیات محرم و بهبود وضعیت امنیتی و اقتصادی کشور است. مطالب کتاب در دو بعد نظامی و غیرنظامی تدوین شده است. مطالب نظامی کتاب حول محور عملیات محرم و دستاوردهای آن است. بخش غیرنظامی آن نیز در سه سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی به بازتاب رخدادهای سیاسی و اقتصادی ایران و عراق و تلاش‌های بین‌المللی برای برقراری آتش‌بس میان دو کشور می‌پردازد.

کتاب ۲۳ روزشمار جنگ ایران و عراق: عملیات والفجر مقدماتی، شامل ۸۸۰ صفحه است که حوادث جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را از تاریخ ۱ دی تا ۳۰ بهمن ۱۳۶۱، در قالب ۷۰۸ گزارش مورد بررسی قرار می‌دهد. به سبب سایر روزشمارهای مرکز، این کتاب نیز شامل دو بخش نظامی و غیرنظامی است که محور اصلی بخش نظامی آن عملیات والفجر مقدماتی است. مهم‌ترین محور بخش غیرنظامی دستگیری سران حزب توده و تیرگی روابط ایران و شوروی؛ بررسی اجلاس سه‌جانبه جمهوری اسلامی ایران، لیبی و

مراسم رونمایی از چهار جلد کتاب روزشمار جنگ مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۳/۸/۷.

کرد و بلندپروازی سپاه به مرکز سرایت کرد و از روزی که طراحی این مجموعه صورت گرفت در قالب ۵۷ جلد طراحی شد. بعضی جلد‌ها هم در عمل در دو جلد تقسیم شده و اکنون در مجموع ۶۰ جلد روزشمار جنگ ایران و عراق منتشر شده یا در دستور کار است. کار این مجموعه با دشواری‌های بسیار روبه‌رو است. روزشمار یا کرونولوژی یک تعریف بین‌المللی و یک تعریف دانشگاهی مرسوم دارد که درج مجموع اخبار هر روز راجع به یک موضوع است. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ دیروز، عنوان روزشمار را انتخاب و محتوای جدیدی برای آن طراحی کرد. با اتکا به همان سبک و سیاق بین‌المللی؛ خبر را به استخدام درآورد، روز را به استخدام درآورد، اما از مجموعه خبرها حول یک موضوع گزارش ایجاد کرد. فرق اساسی و کلیدی روزشمار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با روزشمارهای منتشر شده در سایر نقاط جهان در تبدیل اخبار به گزارش و سمت‌وسو دادن به موضوع است و اتفاقاً یک از دلایل کندی کار مجموعه روزشمار ما و طولانی شدنش همین نکته است چون جمع‌آوری خبر و تنظیم تک‌تک آن از یک دانشجوی عادی هم برمی‌آید، اما وقتی اینها می‌خواهد تبدیل به گزارش شود باید هارمونی و انسجام داشته باشد. اتصال خبرها به همدیگر و همخوان کردن آنها در یک گزارش و تنظیم گزارش‌ها در یک روز کار را بسیار دشوار می‌کند، علاوه بر این

سوریه؛ اقدامات گروه‌های مسلح غیر قانونی خصوصاً حزب دمکرات؛ گسترش روابط و پیوند سازمان مجاهدین خلق با حکومت عراق و ... می‌باشد.

سه کتاب مذکور به همت و تلاش راوی، محقق و نویسنده گرامی جناب آقای علی‌رضا لطف‌الله‌زادگان به رشته تحریر درآمده است.

کتاب ۵۴ روزشمار جنگ ایران و عراق: عملیات والفجر ۱۰، شامل ۱۰۸۸ صفحه است که حوادث مقطع پایانی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را از تاریخ ۲۳ اسفند ۱۳۶۶ تا ۲۷ فروردین ۱۳۶۷، در قالب ۶۹۰ گزارش مورد بررسی قرار می‌دهد. مهم‌ترین موضوعات کتاب عملیات والفجر ۱۰، بمباران شیمیایی حلبچه و فشار بین‌المللی به ایران برای پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت است. این کتاب به قلم راوی، محقق و نویسنده گران‌قدر جناب آقای یدالله ایزدی نگاشته شده است. گزیده‌ای از مطالب مطرح‌شده در مراسم رونمایی این کتاب‌ها چنین است:

کتاب روزشمار، منحصر به فرد و بلند پروازانه

دکتر حسین اردستانی: مجموعه روزشمار جنگ ایران و عراق جزو آثار بی‌بدیل و بی‌همتای پژوهش‌های دفاع مقدس در سطح ملی است. بلندپروازی جمهوری اسلامی به سپاه سرایت

دوره ۳۵ روزه این کتاب حجم بسیار عظیمی از اطلاعات، اخبار، داده‌ها، هم در حوزه مسائل سیاسی و هم نظامی و همه ابعاد وجود دارد که باید این حجم گسترده مطالب در قالب یک کتاب عرضه می‌شد.

در این دوره ۳۵ روزه، چهار عملیات بیت‌المقدس ۳، والفجر ۱۰، بیت‌المقدس ۴ و بیت‌المقدس ۵ اجرا شد که عملیات بیت‌المقدس ۵ را ارتش و سه عملیات دیگر را سپاه پاسداران انجام داده‌اند. اخبار مربوط به فعالیت‌های منافقین در جدار مرز، در طول این ۳۵ روز بسیار فشرده و انباشته بود، اخبار

و حوادث مربوط به حوزه سیاست، چه در کشورهای همسایه، چه در حوزه سیاست بین‌الملل، بسیار دوره پر حجمی است. در این دوره فشار جهانی شدیدی برای قبولاندن قطعنامه ۵۹۸ به ایران وارد می‌شود، فراوانی منابع اختصاصی و عمومی این دوره آن چنان زیاد بود که مرا دچار آشفتگی بسیار می‌کرد. نظارت علمی جناب آقای دکتر اردستانی خیلی کمک کرد که مسیر رادرسر تشخیص بدهم و مسیر اصلی را از مسیرهای فرعی باز بشناسم و همچنین بتوانم اینها را براساس یک منطق علمی و روشمند در قالب

گزارش‌ها تدوین کنم. در طول این دوره، ۴۳۰۰ سند نظامی را که هر کدام شامل یک تا هفتاد برگ بود، مطالعه کردم. چون این عملیات (والفجر ۱۰) آخرین عملیات بزرگ رزمندگان ما در طول هشت سال دفاع مقدس بود، مرکز هم در این دوره جنگ به لحاظ تجربه راوی‌گری به بلوغ کار خودش رسیده بود، گزارش‌های راویان یگان‌ها و قرارگاه‌ها بسیار مفصل بود، گزارش‌ها بسیار کامل بود. اسنادی نیز که راویان جمع‌آوری کردند خیلی فراوان بود. این اسامش ۳۵ روز است ولی باور کنید وقتی فهرست این اسناد را می‌دیدم من رادچار آشفتگی می‌کرد؛ حداقل ۵۵ دفتر راوی برای این دوره ۳۵ روزه جمع‌آوری شده

توانایی قلم‌زدن در این کار امری ضروری است. محدودیت دومی که کار روزشمار را طولانی می‌کند جنبه نظامی و تخصصی بودن آن است که این کار جز از تعدادی از راویان مرکز ساخته نیست یا خیلی محدود و به‌سختی امکان‌پذیر است.

تا امروز ۱۹ کتاب از این مجموعه چاپ شده، حدود ۹ تا ۱۰ کتاب هم در حال تحقیق و تدوین است که آنها هم ان‌شاءالله ظرف یک سال آماده می‌شود.

مجموعه روزشمار جنگ جزو معدود آثاری است که در نمایشگاه‌های مختلف، بسیاری سراخ آن را از مرکز خیلی می‌گیرند. و اظهار می‌کنند که چرا منتشر نمی‌شود، چرا این قدر تأخیر افتاده است.

مراحل تدوین روزشمار

دکتر حسین اردستانی: در مرکز برای تدوین روزشمار با توجه به محدودیت‌ها، اول نویسنده انتخاب می‌شود که راوی محور است. بعد نویسنده باید منابع را مطالعه و طرحش را تهیه کند و سپس در شورای روزشمار جنگ ارائه کند، اگر شورا تصویب کرد، وارد کار می‌شود، مدتی منابع را باید استخراج و جمع‌آوری بکند. سپس به مطالعه دقیق منابع بپردازد و از آنها فیش برداری بکند. بعد به تفکیک و تنظیم موضوعی و زمانی فیش‌ها بپردازد و سپس گزارش نویسی را شروع کند. در همه این مراحل نظر ناظر علمی باید تأمین بشود. در پروژه‌های روزشمار و اصولاً در کارهای علمی مرکز، ناظر علمی باید همپای نویسنده از اول تا آخر پیش برود. اخیراً برای تسریع در کار ما یک طراحی جدیدی کرده‌ایم که جای بحث اینجا نیست، امیدواریم که نتایج آن را در یکی دو سال آینده ببینیم.

تشکر می‌کنم از حضور سردار سرتیپ پاسدار از فرماندهان جنگ جناب آقای مرتضی صفاری که به جمع خودشان تشریف آوردند.

سخنان نویسنده کتاب ۵۴ روزشمار جنگ ایران و عراق

آقای یدالله ایزدی: کتاب ۵۴ روزشمار تدوینش حدود دو سال طول کشید. هر چند عنوان این کتاب والفجر ۱۰ است ولی در

دکتر اردستانی: فرق اساسی و کلیدی روزشمار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با روزشمارهای منتشر شده در سایر نقاط جهان در تبدیل اخبار به گزارش و سمت و سو دادن به موضوع است.

مراسم رونمایی از چهار جلد کتاب روزشمار جنگ مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۳/۸/۷

رخ داد که هر روزش پر از حادثه بمباران و موشک‌باران شهرها و مناطق مختلف مسکونی و اقتصادی بود. در این دوره عراق برای اولین بار به تهران موشک زد. در طول این دوره حداقل ۱۰۰ موشک به تهران و شهرهایی مثل قم، کرج، اصفهان، شیراز اصابت کرد که اخبار و پیامدهایش مسائلی بود که به نظر من این روزشمار را از برخی روزشمارهای دیگر متمایز می‌کرد. به هر حال، خودم هم در هاله‌ای از بیم و امید به سر می‌بردم که این کار قابلیت خروجی پیدا می‌کند که الحمدلله تا آنجایی که مطلع هستم در حدی توانست نظر مرکز را تأمین بکند.

سخنرانی سردار مرتضی صفاری فرمانده دانشگاه افسری و تربیت پاسدار امام حسین (ع)

سلام علیکم جمیعاً و رحمه الله. اعوذ بالله من الشیطان الرجیم. بسم الله الرحمن الرحیم. السلام علی الحسنین و علی بن الحسنین و علی اولاد الحسنین و علی اصحاب الحسنین. بنده هم ایام سوگواری اباعبدالله الحسنین علیه السلام را خدمت همه شما بزرگواران تسلیت و تعزیت عرض می‌کنم، امیدوارم خداوند متعال به همه‌مان توفیق بدهد که از این ایام پربرکت حظ معنوی و اعتقادی و ایمانی و حماسه‌آفرینی را ببریم به برکت صلوات بر محمد و آل محمد (ص).

بود. ۴۶ گزارش عملیات از سطح قرارگاه خاتم تا تیپ‌های مستقل، به صورت گزارش‌های تعجیلی یا گزارش‌های مفصل از عملیات‌های این دوره تهیه شده بود که همه اینها باید خوانده می‌شد و از آنها کارگزینش اطلاعات انجام می‌شد. حداقل ۱۸۰ بولتن طبقه‌بندی سازمان‌ها، نهادها، ادارات دولتی و بخش‌های مختلف بود که همه اینها باید مطالعه می‌شد. ده‌ها کتاب از کتاب‌های منتشرشده به‌همت مرکز و نیز سایر مراکز که با این دوره ارتباط موضوعی داشتند، باید همه اینها بررسی و فیش‌برداری می‌شد. نزدیک به پنج هزار فیش تهیه کردم شامل اطلاعاتی که مستقیماً مربوط به این دوره و مربوط به موضوع روزشمار جنگ بود. علاوه بر این، همه روزنامه‌هایی که در آن دوره منتشر می‌شد، و نیز خبرنامه‌هایی که وزارتخانه‌ها، نهادها و سازمان‌های مختلف مثل وزارت ارشاد، کمیته انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران، وزارت اطلاعات و همه سازمان‌هایی که مرتبط با این دوره خبر منتشر می‌کردند و نزدیک چهار هزار عکس در آرشیو مرکز، همه این داده‌ها را من جمع‌آوری کرده و براساس رهنمود شورای روزشمار فیش‌برداری کردم. نظارت علمی هم به صورت پیوسته بر ماجرا ناظر و حاکم بود تا این کار به جایی برسد که بتواند آن معیارهای اولیه مرکز را تأمین بکند.

همان‌طور که عرض کردم چهار عملیات در این دوره انجام شد. همچنین دوره چهارم جنگ شهرها در این دوره

مراسم رونمایی از چهار جلد کتاب روزشمار جنگ مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۳/۸/۷

یادی از حماسه عاشورا و راوی آن صحنه‌های خطیر و اهمیت ثبت وقایع

نوشته بشود، حادثه عاشورا از همه زوایا نگاه بشود و این جاوید بماند و ماندگار. هزار و چهارصد سال پیش حدوداً این هنرنمایی شده، درست است راوی‌هایشان انسان‌های صدیقی بودند مثل حضرت زینب سلام‌الله‌علیها، یا حضرت امام سجاد علیه‌السلام یا کسانی که در آن صحنه از خود دشمن بودند راوی‌گری کردند با صحنه‌هایی که نشانشان دادند یا مثلاً در مختارنامه نگاه می‌کنیم می‌بینیم که یکی یکی اینها را که می‌آورد آنجا می‌گفت که صحنه را تعریف کن؛ بعد هم می‌گفت آن‌طور نگارش کن؛ یعنی یک یک جنایاتی که انجام داده بودند دشمنان می‌آمدند اقرار می‌کردند اینجا مکتوب می‌شد؛ یعنی از همه زوایا، بعد فرمودند چطور ما هشت سال جنگ کردیم و حوادث متنوع، مشابه حماسه امام حسین (ع) در هر عملیات رخ داد، در هر روزش، نه فقط یک عملیات، ممکن است یک عملیات بیش از پنجاه روز طول بکشد مثل فاو، یک عملیات مثل فتح‌المبین یک هفته، آن اتفاق ۱۴۰۰ سال پیش با همه محدودیت‌هایی که داشته ماندگار مانده، هشت سال دفاع مقدس باید مثل حماسه امام حسین (ع) جاودان بماند. چه چیزی نیاز است که این حرکت نقادانه بشود، اما به سلامت بگذرد؟ وقتی ما نگاه می‌کنیم به قصه روزشمار با همه آن زوایایی که دیده می‌شود من احساسم این است که چشمه‌ای از مقتل امام حسین علیه‌السلام را، یعنی وقتی که کامل این را می‌گذاریم در دید همه، چه نقادان، چه حالا غیر خودی. در حماسه امام حسین

توفیق می‌دانم در مراسم رونمایی از چهار کتاب ارزشمند روزشمار حضور پیدا کنم و خوشحالی خودم را به شیوه‌ای عرض بکنم. چون ایام، ایام حماسه حسینی است و خداوند متعال مشیتش بر این است که این واقعه و حادثه کربلا به‌عنوان یک نماد، به‌عنوان یک الگو، به‌عنوان یک حرکت انقلابی برای همه ما به یادگاری بماند. حضرت امام رضوان‌الله‌تعالی‌علیه فرموده بودند که تکلیف همه ما را ابا عبدالله‌الحسین روشن کرده؛ یعنی ما تمسک می‌کنیم برای حفظ اسلام، برای حفظ انقلاب، که بتوانیم مسیر و راهی را که امام حسین علیه‌السلام در پیش روی ما گذاشته استمرار بدهیم. «ان‌الحسین مصباح الهدی و سفینه النجاه» کشتی نجات ما ادامه حرکت امام حسین (ع) است. چراغ روشن راه ما، مسیر امام حسین (ع) و یارانش است، حضرت آقا یک جمله‌ای دارند که می‌فرمایند صحنه عاشورا را وقتی نگاه می‌کنیم یک نیم‌روزی اتفاق افتاد، نه یک روز، یک شبانه‌روز، شب عاشورا و تا عصر روز عاشورا، این مقطع چندساعته، یک تاریخ عظیمی جلوی روی ما گذاشت. ما الآن حرکتیمان، عزتیمان، انقلابیمان، بیمه‌شدن و زنده‌شدن دین و اسلامان بر پایه چنین حرکتی است. می‌فرمایند چطور امکان دارد که یک همچنین نیم‌روزی یک هنرنمایی درستی اتفاق بیفتد، یک مقاتلی

